

Toespraak bij herdenking 4 mei 2019 in Nationaal Monument Kamp Vught

Door Ernst Verduin

Dames en heren, welkom!

Speciaal voor de oud-gevangenen, mensen die ooit het óngenoegen hebben gehad om gast te zijn geweest in dit voorportaal van ellende en dood, en hun familieleden zeg ik speciaal: goed dat u hier bent!

Vandaag herdenken we diegenen, die níet aan de moord door Nazi handen in werk - of vernietigingskampen zijn ontsnapt: Joden, Roma en Sinti en verzetsstrijders.

Voor de herdenking aan al die mensen heeft deze plek de bijzondere naam Nationaal Monument Kamp Vught gekregen. Ook al worden het terrein en gebouwen erop deels gebruikt voor andere doelen: een kazerne, een woonoord voor Molukkers en een zeer zwaar bewaakte gevangenis.

Gedurende de Tweede Wereldoorlog kwam dit terrein in beeld, toen het opgericht werd als concentratiekamp voor politieke gevangenen en Joden. Voor mij werd dit kamp werkelijkheid op 14 of 15 januari 1943 toen mijn vader, moeder, 2 jaar oudere zus Wanda en ik uit huis gehaald werden. Ik was toen 15 jaar oud. We hadden een week later willen gaan onderduiken, dus we hebben heel erg pech gehad.

Ik meen me te herinneren dat het donker was toen onze trein in Vught aankwam, maar dat we bij daglicht het kamp binnenliepen. Het was koud, het sneeuwde en het was glad. In het kamp bleek het een zootje te zijn. Het was nog helemaal niet klaar. In onze barak waren de waterleidingen bevroren en de wc's kapot.

Gezinnen werden gescheiden over de barakken verdeeld, de mannen moesten apart van de vrouwen en kinderen. Ik zat in de barak waarvan mijn vader barakleider was. Mijn vader begon iets van een organisatie in onze barak op te zetten. Hij vroeg mensen mee te helpen op te ruimen en de strozakken te vullen.

Mijn moeder en Wanda zaten samen in het streng afgescheiden Joodse vrouwenkamp. Mijn moeder werd daar een van de kampleidsters en mijn zus werkte in de ziekenbarak. Wij hebben elkaar hierdoor vaak kunnen ontmoeten.

Wij kwamen in Kamp Vught terwijl het nog geheel in opbouw was. Er was geen behoorlijke verwarming: slechts één kachel in het zogenaamde dagverblijf.

Het eten was niet veel soeps, maar wel vooral slechte soep én werken bij temperaturen, zo laag dat wij die nu niet meer kennen. Zodat de gevangenen ook hierdoor extra veel honger leden. Er kwamen

wel soms pakketten met levensmiddelen voor de bevoorrechte mensen die heel goede vrienden buiten het kamp hadden.

Ook ons gezin had dit geluk en wij kregen betrekkelijk regelmatig van vrienden en kennissen pakketten met voornamelijk levensmiddelen, maar ook zeep en soms wat kleding.

Na het eten was er het appèl. Daarna deed je klusjes of ging je aan het werk.

Er waren naast de 'gewone' appèls soms ook strafappèls. Dat gebeurde, voor zover ik me dat herinner, altijd 's avonds omdat er overdag gewerkt moest worden. Zo'n strafappèl bestond vaak uit rondjes hardlopen, huppelen, hinkelen, kruipen of kikkeren. Van die typische pesterijen. Het laatste strafappèl dat ik in Vught moest meemaken, was een kleine week voor ons transport naar Westerbork.

Ik hoefde niet mee met de kindertransporten begin juni 1943 omdat ik in die maand 16 werd.

Op 11 september moesten mijn zusje Wanda en ikzelf, samen met veel andere joodse jongeren, op transport naar Westerbork.

Mijn vader en moeder bleven achter. Vader werd op 15 november 1943 vanuit Vught rechtstreeks naar Auschwitz gedeporteerd. Mijn moeder bleef in Vught tot de zomer van 1944, toen zij tenslotte op 3 juni 1944 met het laatste jodentransport vanuit Vught, dat van het Philips-Kommando, werd gedeporteerd naar Polen.

Als ik nu, zoveel tientallen jaren later, terugkijk op mijn verblijf in Vught, kan ik slechts vaststellen dat het een heel ingrijpende periode in mijn leven is geweest.

Ik kan stellen dat Vught een leerschool is geweest voor alles in mijn latere leven, en zeker ook voor het overleven in de kampen na Vught.

Want na Vught volgde, via Westerbork, een verblijf in Auschwitz III - Monowitz en als laatste Buchenwald. Nadat ik in Vught al erg ziek was geweest, kreeg ik in Monowitz tyfus. Een maand daarvoor, op 15 februari 1944, was mijn zus Wanda aan tyfus overleden. Ik overleefde dankzij de administrateur van het Ziekenhuis, een Pools Joodse medegevangene genaamd Leon Stasiak. Hij redde mijn leven heeft ook later heel goed voor mij gezorgd. Na de oorlog vertelde hij me hoe hij wel eens met mij rond sjouwde en dat het net was alsof hij met een zak botten met wat vel er omheen liep.

Niet alleen mijn zus keerde nooit terug. Ook mijn vader is vermoord in de kampen. Na de bevrijding, zag ik alleen mijn moeder weer terug.

Dit verlies van mijn naasten – ook veel andere familieleden keerden nooit terug – heeft na de oorlog grote impact gehad op mijn persoonlijke ontwikkeling. Ik ben dit verlies nooit echt te boven gekomen.

Nu is Nationaal Monument Kamp Vught aan het verbouwen, omdat de bezoekersaantallen stijgen én die stijging naar alle verwachting nog door zal gaan. Dit is ook nodig, omdat er vele schoolgroepen het voormalige concentratiekamp komen bezoeken. Vooral is dit zo belangrijk opdat niet vergeten wordt wat in de Tweede Wereldoorlog gebeurd is en jongeren de kennis ervan kunnen doorgeven. Maar ook waarom de bevrijding zo intens moet worden beleefd en gevierd.

Mijn persoonlijke binding met het Nationaal Monument Kamp Vught komt dan ook voort uit die heftige periode in mijn toen nog betrekkelijk jonge leven daar doorgemaakt.

Heel bijzondere herinneringen heb ik aan de gastlessen die ik hier heb mogen geven in de jaren ná 1945 en de fantastische hulp, die ik daarbij ondervonden heb. Alhoewel ik kort geleden met het geven van gastlessen ben opgehouden, hoop ik als Beschermers van het Nationaal Monument Kamp Vught nog lang en vaak hier te mogen komen.

U allen wens ik vandaag verder nog een goede herdenking toe. Wellicht zullen wij elkaar, hopelijk als begunstigers, bij een andere gelegenheid hier ontmoeten.

Tenslotte. Misschien ongebruikelijk, maar ik doe het toch: ik wil alle op deze plek werkenden, zowel in dienstverband maar zeker ook de vrijwilligers, bedanken voor hun geweldige inzet en vriendschap.

Maar bovenal dank ik mijn kinderen en kleinkinderen en partner, die mij nooit enig verwijt maken ook al ben ik beslist wel eens lastig, humeurig en veeleisend.

Ik wens u allen een prettige en zinvolle dag!